

Vlaamse Vereniging
van Journalisten

AVBB Algemene vereniging
van beroepsjournalisten
in België
ERKENDE BEROEPSUNIE

Association générale
des Journalistes
Professionnels de Belgique
UNION PROFESSIONNELLE RECONNUE

AGJPB

JOURNALISTIEK

IN VLAANDEREN / BELGIE

ANNO 2020

ACTIVITEITENVERSLAG VVJ / AVBB 2019

Dit verslag is afgesloten op 10 februari 2020

© VVJ

JOURNALISTEN IN VLAANDEREN

Evolutie Vlaams journalistenbestand

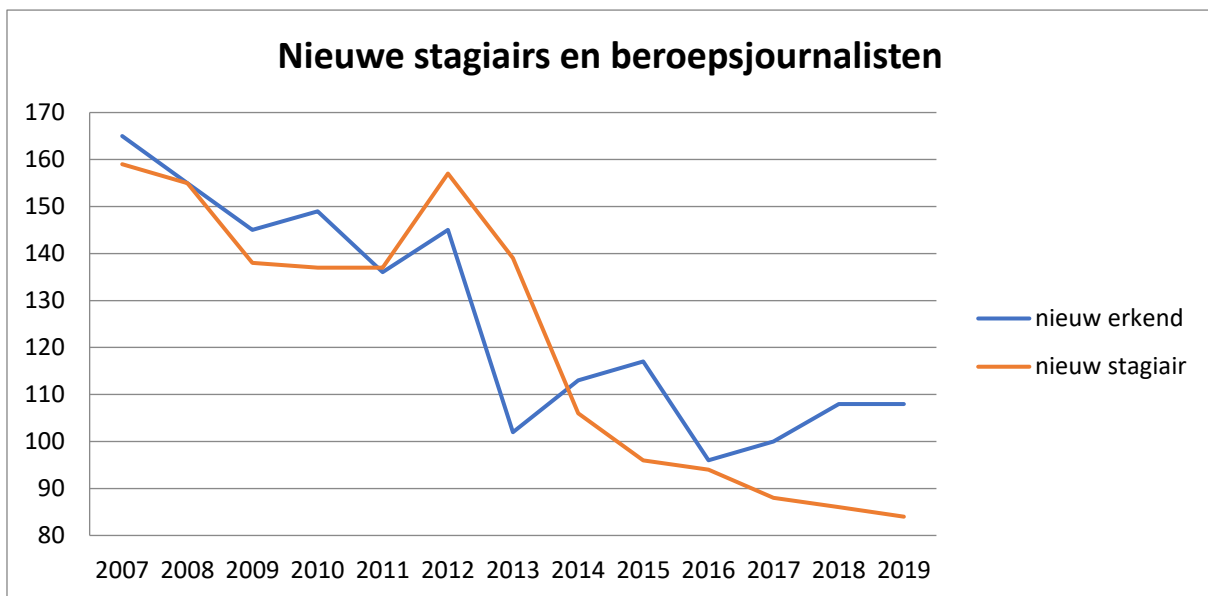
Een essentiële indicatie voor persvrijheid en mediakwaliteit in een land is het aantal professionele journalisten dat via een open medium nieuws aanbiedt aan de samenleving. De evolutie in Vlaanderen oogt wat dat betreft niet positief. Sinds ruim tien jaar is het aantal erkende beroepsjournalisten **aan het dalen**, een gevolg van redactionele desinvesteringen bij de Vlaamse mediahuizen.

2009	2538
2010	2606
2011	2721
2012	2301
2013	2408
2014	2521
2015	2598
2016	2686
2017	2273
2018	2356
2019	2428

Voor een goed begrip moeten de aantallen erkende beroepsjournalisten onderling steeds worden vergeleken met de cijfers van 5 jaar of een veelvoud daarvan eerder. Dat heeft te maken met de vijfjaarlijkse hernieuwing van alle erkenningen, die telkens voor een uitzuivering van het bestand zorgt. Het aantal Vlaamse beroepsjournalisten in 2019 (2428) ligt aldus 94 eenheden lager dan in 2014 (2521). Op 10 jaar tijd is er een daling met 110 beroepsjournalisten.

Deze vermindering spoort met een andere negatieve evolutie: die van **nieuwe instromers**. In 2019 werden 108 nieuwe beroepsjournalisten erkend, zowat 50 minder dan 10 jaar geleden. Ook het aantal nieuwe stagiair-beroepsjournalisten – dat zijn beroepsjournalisten in de eerste twee jaar van hun beroepsactiviteit – kromp verder tot een nieuw historisch dieptepunt van 84. Dat is nog slechts de helft van het aantal nieuwe instromers een decennium geleden.

	nieuw erkend	nieuw stagiair
2007	165	159
2008	155	155
2009	145	138
2010	149	137
2011	136	137
2012	145	157
2013	102	139
2014	113	106
2015	117	96
2016	96	94
2017	100	88
2018	108	86
2019	108	84

Almaar meer kunnen we spreken van een desinvestering in journalistieke krachten in Vlaanderen. Die neemt vooralsnog niet de allures aan van de implosies die nieuwsredacties in het buitenland hebben getroffen, wellicht mee een gevolg van het feit dat Vlaanderen nog authentieke uitgevershuizen kent. Toch dreigt ook in het Vlaamse medialandschap journalistiek meer en meer het ondergeschoven kindje te worden. Meer hierover in het hoofdstuk 'Economisch-sociale context'.

Almaar meer freelancers

De Universiteit Gent, de ULB en de Université de Mons publiceerden in 2019 de resultaten van hun vijfjaarlijkse survey over het beroepsprofiel van de Belgische journalist. Een van hun opmerkelijkste vaststellingen betrof de toename van het aantal zelfstandige journalisten. Op vijf jaar tijd steeg hun aandeel met een kwart van 20% naar **25,3%**.

Dat gaat gepaard met een merkelijke **precarisering** van het journalistenberoep. Zelf geven slechts 61,3% van de freelancejournalisten aan tevreden (of zeer tevreden) te zijn met hun statuut, tegenover 90,6% van de loontrekkenden. Vlaanderen telt verhoudingsgewijs meer freelancejournalisten dan Franstalig België, leert de survey nog.

Wettelijk beroepsstatuut

Tot nader order regelt de Belgische wetgeving voor professionele journalisten **twee officiële beroepsstatuten**, naargelang de journalist werkt voor een algemeen dan wel gespecialiseerd nieuwsmidium. Het is een onderscheid dat nog weinig hout snijdt, en waarvan de AVBB dan al geruime tijd de opheffing vraagt aan de wetgever. Maar ook in 2019 toonden ministers noch volksvertegenwoordigers zich gehaast om op het AVBB-verzoek in te gaan. Integendeel, de politieke reactie was veeleer om de erkenning van beroepsjournalisten haar officiële karakter te ontnemen. De AVBB van haar kant blijft vurig voorstander van het bestaande systeem van zelfregulering (via de eigen sectorale Erkenningscommissie) gecombineerd met overheidserkenning (in de vorm van een door Binnenlandse Zaken afgeleverde officiële perskaart).

Om alsnog schot in de zaak te krijgen bereidt de VVJ nu een ruimere facelift van de wet van 1963 op de erkenning van beroepsjournalisten voor.

De Nederlandstalige Erkenningscommissie voor beroepsjournalisten heeft hierop niet gewacht om haar eigen **leidraad voor de erkenningen** te moderniseren – zij het steeds in overeenstemming met de tekst van de wet. Zo wordt voor het beoordelen van de erkenningsvoorwaarde 'journalistiek als hoofdactiviteit' voortaan meer gefocust op de tijdsbesteding, wat niet belet dat ook een voldoende bezoldiging cruciaal blijft. Voor het criterium dat er niet mag worden gecombineerd met een handelsactiviteit, zal er voortaan meer worden bekeken of een bijkomende activiteit effectief een bedreiging vormt voor de onafhankelijkheid van de journalist. Met name freelancers waren vragende partij ter zake.

Perskaarten en werkfaciliteiten

Het wettelijke beroepsstatuut, met de officiële perskaart die eraan vasthangt, dient de zichtbaarheid van beroepsjournalisten – zowel ten aanzien van de overheid als ten aanzien van particulieren en organisaties. Door de link met de beroepsvereniging VVJ /AVBB en de Raad voor de Journalistiek is het tevens een waarmerk voor betrouwbaarheid en beroepsethiek. Aan de journalist zelf moeten de erkenning en perskaart faciliteiten bieden die hem/haar het werk makkelijker maken. De VVJ heeft ook in 2019 systematisch bij overheden en private instanties aangedrongen op het grootste respect voor de officiële perskaart. In vele gevallen – van politieke events over rechtszaken tot gebeurtenissen in de openbare ruimte en persconferenties – heeft dat tot nuttige schikkingen voor beroepsjournalisten geleid.

Ook **journalisten in bijberoep** krijgen een persdocument, dat weliswaar geen officieel wettelijk karakter heeft maar door het uitgiftestempel 'VVJ' toch ook garant staat voor respect voor de journalistieke deontologie. Ook voor hen verdedigt de VVJ /AVBB zo groot mogelijke toegangsfaciliteiten, zij het – ingeval van beperkte plaatsen voor de pers – met voorrang voor houders van de officiële perskaart.

De **internationale perskaart**, die wordt afgeleverd door de Internationale Federatie van Journalisten (IFJ) op vraag van de VVJ, biedt specifieke bescherming in het buitenland, en vooral dan in risicogebieden. Het aantal Vlaamse journalisten dat een beroep doet op de IFJ-kaart, is de voorbije jaren aan het stijgen als gevolg van de risico's die veel buitenlandjournalistiek met zich meebrengt.

NIEUWE POLITIEKE CONTEXT

Memorandum

Op 26 mei 2019 vonden verkiezingen plaats voor het Vlaamse, Belgische en Europese parlement. Ook voor het mediabeleid en de positie van journalisten kunnen politieke machtswissels gevolgen hebben – zowel in positieve als in negatieve zin.

In de aanloop naar de verkiezingen publiceerde de VVJ/AVBB conform de traditie een *Memorandum met vragen aan de nieuwe beleidsverantwoordelijken op federaal, Vlaams en Europees niveau*. Daarin werd aandacht gevraagd voor de (grond)wettelijke bescherming van de persvrijheid, het sociaal statuut van de journalist, de vrijwaring van journalistieke auteursrechten, het koppelen van mediasteun aan authentiek journalistiek-ondersteunende voorwaarden, en het (blijven) bevorderen van mediawijsheid bij het publiek.

Van de politieke partijen CD&V, sp.a, Open VLD en Groen kreeg de VVJ **positieve feedback** hieromtrent.

Nieuwe Vlaamse regering

De verkiezingen leverden in Vlaanderen een regering op die zwaar inzet op **besparingen**. Dat leidde onder meer tot het opdoeken van de MediAcademie (het bijscholingsproject van de Vlaamse mediabedrijven) en het Vlaams Journalistiek Fonds, een initiatief van de vorige minister van Media bedoeld om innovatieve projecten in de journalistiek te ondersteunen. De VVJ, die zijdelings mee betrokken was in beide entiteiten, betreunde het schrappen ervan en blijft ijveren voor Vlaamse overheidssteun aan alles wat de journalistieke kwaliteit in Vlaanderen ten goede komt.

Ook de VVJ zelf kijkt aan tegen een vermindering van 6% van haar werkingssubsidie (waarmee onder meer haar wettelijke opdrachten en de Raad voor de Journalistiek worden gefinancierd). Dat verlies werd in extremis nog gecompenseerd door een specifieke toelage van de Vlaamse minister van Media om de VVJ in staat te stellen haar Journalistenloket en erkenningsplatform voor beroepsjournalisten verder uit te bouwen.

De nieuwe Vlaamse regering zet tevens in op meer **Vlaamse identiteitsvorming** – een boodschap die ook werd gegeven aan de VRT, de regionale omroepen, de Vlaamse Rand-media en BRUZZ. Aangezien al deze Vlaamse nieuwsmedia per definitie al de Vlaamse identiteit uitdragen, leeft overal de vrees dat Vlaamse beleidsverantwoordelijken de facto uit zijn op het promoten van Vlaams nationalisme – wat op gespannen voet komt te staan met de redactionele onafhankelijkheid van de betrokken redacties.

De VVJ heeft in 2019 deze oekazes systematisch verworpen en zal dat blijven doen. De redactionele onafhankelijkheid van de betoelaagde media staat boven alles, op het gevaar af dat zij worden gedegradeerd tot propagandazenders.

VRT

Een specifieke maar grote bekommernis is de VRT. De Vlaamse regering wil hiervan een ‘krachtige’ maar tegelijk ‘slanke’ omroep maken. De grootste oppositiepartij, Vlaams Belang, pleit zelfs onverhopen voor het opdoeken van de VRT als openbare omroep, of anders uitgedrukt de privatisering ervan. Nieuwe krimpscenario's hangen dan ook in de lucht, inclusief een verdere afslanking van het personeelsbestand. De nieuwe beheersovereenkomst, die in 2020 tussen de Vlaamse regering en de VRT moet worden opgemaakt, zal ter zake uitsluitel bieden.

De VVJ schaarde zich achter de stelling van het VRT-personeel dat elke **nieuwe sanering ten koste zal gaan van het aanbod en de kwaliteit** daarvan – onder meer op het vlak van nieuws en duiding. De VVJ bracht die bekommernis herhaaldelijk tot uiting, via persmededelingen, tijdens een stakeholdersenquête over de toekomst van de VRT en bij een solidariteitsevent op 5 december op het Brusselse Martelarenplein.

De VVJ stelt bij dat alles de gespannen verhouding vast tussen openbare omroep en **private mediahuizen**, en pleit voor een volwassen debat tussen beide. De vraag van de private uitgevers om het nieuwsaanbod van de VRT te beperken tot het klassieke audiovisuele aanbod van beeld en klank, en longreads op de nieuwssite aan banden te leggen, is in multimediale tijden wellicht een gepasseerd station, en legt hoe dan ook een rem op de journalistieke vrijheid en creativiteit. Dat sluit een grondige gedachtewisseling over de verhouding tussen openbare en private nieuwsmedia in het digitale tijdperk allerminst uit. Aan die denkoefening zal de VVJ haar medewerking verder verlenen.

Extreemrechts

Een opmerkelijk verkiezingsresultaat betrof **Vlaams Belang**, dat uitgroeide tot de grootste oppositiepartij en door regeringspartij N-VA als een volwaardige gesprekspartner is gelegitimeerd. VB hanteert een uitgesproken mediavijandig discours en ijvert voor de afschaffing van de VRT. VB eist dat redacties meer aandacht besteden aan zijn identitaire ideeëngoed en verzet zich tegen berichtgeving die teveel de diversiteit in de samenleving zou belichten.

Zoals bij een vorige 'zwarte zondag', in 1991, zette dat redacties en ook de VVJ aan tot reflectie over hoe journalistiek om te gaan met rechtsextremisme. Grosso modo zijn er drie opties: VB behandelen als een normale politieke partij, VB extra kritisch behandelen gelet op zijn gespannen verhouding met elementaire mensenrechten, of VB kortweg negeren (wat nog steeds de dominante houding is in de Franstalige pers). Fundamenteel komen de keuzes hierover toe aan de nieuwsredacties, dit op basis van hun redactionele autonomie. De VVJ ziet het wel als haar taak de discussie over een en ander te stimuleren, onder meer via haar vakblad *De Journalist*.

ECONOMISCH-SOCIALE CONTEXT

Private mediahuizen verleggen grenzen...

2019 was voor de grote mediaspelers DPG Media en Mediahuis een dubbelzinnig jaar.

Eenzijds moesten beide door een **herstructurering met aanzienlijk collectief ontslag**. Bij DPG Media werden na sociaal overleg een kleine 90 banen geschrapt, bij Mediahuis een kleine 60. Daarbij werden de redacties relatief gespaard, maar niettemin werden ook journalisten ontslagen en voor de blijvers was er onrechtstreeks een impact op hun werksituatie en werkdruk.

Bij de herstructurering bij Mediahuis werd de VVJ voor het eerst uit het sociaal overleg geweerd. De VVJ betreurt deze onnodige en kille *démarche*. Tot dan was het voor Mediahuis een traditie om de journalistenvereniging bij belangrijke sociale overlegmomenten te betrekken.

Bij DPG Media was een positief element dat er voor het eerst voor een open herstructurering werd geopteerd, en niet langer voor een aanslepende stroom van geïsoleerde ontslagen. Overigens flirtte DPG Media met dit laatste ook met de grenzen van de sociale wetgeving.

Een bijzonder zorgenkind bij DPG Media blijft **De Morgen**, dat in een jaar tijd zowat vijftien mensen zag vertrekken (onder wie tien loontrekkenden en vijf 'vaste losse' krachten). Positief was dat binnen DPG Media een minimum aan redactionele diversiteit blijft bestaan. *De Morgen* en *Humo* werden uiteindelijk niet opgenomen in het project NewsCity. En binnen NewsCity behouden ook *Het Laatste Nieuws* en VTM autonomie ten overstaan van elkaar.

Bij **Het Laatste Nieuws** was er ook in 2019 veel ongenoegen bij de regionale verslaggevers van de krant. De onduidelijkheid over de toepassing van een nieuw standaardcontract bleef groot en dreef diverse freelancers naar de uitgang. Het ongenoegen spitst zich toe op zowel de veranderende aard van het werk (meer click-genererende korte berichtjes) als de willekeurige en ontoereikende vergoedingen. Diverse keren had de VVJ overleg met DPG-directieleden over een en ander – met gedeeltelijk resultaat.

In schril contrast met de saneringen in Vlaanderen, heeft zowel Mediahuis als DPG Media in 2019 **grote nieuwe overnames verricht in het buitenland**. Mediahuis, dat ook al een aanzienlijk deel van de Nederlandse mediamarkt bezit, kocht de grootste krantengroep van Ierland, Independent News & Media (INM), voor 145 miljoen euro. En DPG Media, dat eveneens al Nederlandse en ook Deense media in de portefeuille had, zette zijn verovering van Nederland verder door nu ook Sanoma Nederland – met onder meer nu.nl en een rits tijdschriften – over te nemen voor 460 miljoen.

Sociaal Charter voor de media

Een positieve ontwikkeling was de invoering van een Sociaal Charter voor de hele mediasector. De VVJ was een van de drijvende krachten hierachter, samen met de vorige minister van Media, Sven Gatz (Open Vld). In de lente van 2019 werd het charter goedgekeurd door een sectorbrede cluster van mediahuizen, beroepsverenigingen en vakbonden.

Het Sociaal Charter bevat geen substantiële engagementen bovenop de arbeidswetgeving of bestaande sociale akkoorden. Maar het vormt wel een **inventaris van werkpunten op sociaal vlak**, met de belofte van alle ondertekenende partijen om er blijvend aandacht voor te hebben en erover te overleggen. Alle vormen van werk worden gevat, ook freelancen en uitzendarbeid. De behandelde thema's zijn de aard van het contract, stages, vergoedingen, auteursrechten, arbeidsduur en werkdruk. Er is ook een luik over grensoverschrijdend gedrag.

Schijnzelfstandigheid en misbruik interim

Een onmiskenbare evolutie is de 'verzelfstandiging' van het journalistenberoep: van de zowat 2500 erkende beroepsjournalisten in Vlaanderen is vandaag 1 op de 4 **freelancer**. Naast deze journalisten in hoofdberoep werken er nog vele honderden in bijberoep voor de Vlaamse nieuwsmedia – onder meer voor lokale berichtgeving, sport- of cultuurverslaggeving – en dat zijn per definitie zelfstandigen.

De VVJ neemt opnieuw een tendens waar naar zelfstandige journalisten die volcontinu en exclusief door een welbepaald nieuwsmedium of mediabedrijf worden ingeschakeld. In veel van die gevallen lijkt het predicaat '**valse zelfstandigheid**' op de plaats. Dat leidt, eens de samenwerking door het mediabedrijf wordt stopgezet, tot soms pijnlijke afwikkelingen en procedures, omdat de journalist in die gevallen de gepaste arbeids- en socialezekerheidsrechtelijke bescherming is onthouden. De VVJ roept alle zelfstandige journalisten op om mogelijke misbruiken te melden.

Hetzelfde geldt voor het **interimstatuut**. Uitzendarbeid heeft ongetwijfeld zijn verdiensten, maar de schaduwzijde is dat al te veel werkgevers ook hier misbruik van maken om een gewone arbeidsovereenkomst te ontlopen. Sommige misbruiken zijn frappant, zoals wanneer journalisten jarenlang worden gedwongen om met dagcontracten te werken.

De VVJ blijft aandringen op een volwaardig arbeidscontract voor alle journalisten die volcontinu en exclusief voor een nieuwsmedium werken.

Freelancevergoedingen in kaart

De VVJ maakte in 2019 werk van een inventaris van de vergoedingen die Vlaamse freelancers krijgen in de praktijk. Dat gebeurde aan de hand van een brede enquête bij redacties en individuele freelancers. Het resultaat was een overzichtelijke brochure met ***Praktijktarieven voor freelancejournalisten werkzaam in de Vlaamse nieuwsmedia***. De weergegeven tarieven betreffen zowel tekst als beeld, zowel oorspronkelijk werk als eindredactie, zowel nationale als regionale berichtgeving, en ze overspannen kranten, magazines, omroepen en nieuwssites. De tarieven verwijzen niet naar specifieke titels, maar zijn representatief voor de diverse mediavormen. De dumpingtarieven die hier en daar worden betaald, worden weliswaar niet vermeld.

Zowel beginnende als meer ervaren freelancers drukten grote waardering uit voor de publicatie. De inventaris zal op termijn een verlengstuk krijgen in een calculator, die freelancers moet toelaten aan de hand van een reeks ingevoerde parameters uit te komen bij richttarieven.

Intussen blijft de VVJ bij alle mediahuizen aandringen op **redelijke(re) vergoedingen** voor freelancejournalisten. Een ijkpunt daarbij is de rechtszaak die twee Nederlandse zzp'ers voerden tegen DPG Media, en leidde tot een veroordeling van die laatste tot het betalen van de helft meer vergoeding. Die veroordeling is mogelijk gemaakt door de Nederlandse wet die voor auteurs een 'gepaste' vergoeding voorschrijft – een wettelijke bescherming die in België vooralsnog ontbreekt. Mogelijk brengt de omzetting van de Europese richtlijn over digital copyright naar Belgisch recht daar enigszins verandering in (zie hierna).

EU-richtlijn *digital copyright*

2019 was een belangrijk jaar voor mediabedrijven en journalisten op auteursrechtelijk vlak. Op Europees niveau zag een richtlijn het licht die auteursrechten in het digitale tijdperk beter moet beschermen. Uitgevers krijgen hierdoor nieuwe mogelijkheden om van Google, Facebook, Youtube & Co. vergoedingen te krijgen voor het gebruik van hun content. Bovendien verplicht de tekst de uitgevers om deze nieuwe opbrengsten 'fair' te verdelen met hun auteurs/journalisten. Essentieel is nog dat techplatformen en uitgevers transparant moeten zijn over de gegenereerde inkomsten.

In Frankrijk regelt een wet intussen het nieuwe uitgeversrecht en de beoogde passende verdeling van de inkomsten onder uitgevers en journalisten. Meteen hierna haalde Google evenwel alle journalistieke content (met name leads en intro's) van zijn site weg om zich te beperken tot loutere links. Een ontvullende evolutie, waartegen de Fransen zich weliswaar blijven verzetten. Ook elders lieten uitgevers intussen verstaan dat er van het nieuwe digital copyright niet teveel moet worden verwacht, wat toch op gespannen voet staat met de zware lobbying die zij er op Europees niveau voor hebben gevoerd.

De Europese richtlijn is mee tot stand gekomen door intensief sensibiliseringswerk vanwege onder meer de VVJ/AVBB en de EFJ (Europese Federatie van Journalisten). Een loyale invulling ervan van de kant van de Vlaamse/Belgische uitgevers zou een elegante tegenprestatie zijn.

De VVJ/AVBB dringt er samen met de JAM (Journalisten Auteurs Maatschappij) bij de nationale wetgever op aan om de Europese richtlijn in **precieze wetgeving** om te zetten. Die kan dan zowel de transparantieplichtingen als de opgelegde faire verdeling tussen uitgevers en journalisten concreet maken. Wat het laatste betreft dringen VVJ/AVBB en JAM aan op een **50/50-verdeling** van de opbrengsten die bij Google & Co. worden geïnd. De verdere uitwerking van een en ander gebeurt dan bij voorkeur op sectoraal niveau, waarbij de JAM als verdelingsplatform voor alle journalisten fungeert.

Het alternatief zou zijn dat de Vlaamse uitgevers de uitvoering van de nieuwe regeling bedrijf per bedrijf gaan invullen, of erger nog, journalist per journalist. De geschiedenis leert ons jammer genoeg dat dit in de praktijk neerkomt op een massale annexatie van de journalistieke auteursrechten door de uitgevers. Bovendien staat dit op gespannen voet met de Europese richtlijn waar die juist een versterking van de onderhandelingspositie van de auteur beoogt.

Reminder journalistenpensioen

Gepensioneerde beroepsjournalisten hebben meer dan eens vragen over de toepassing van het pensioensupplement waarop ze wettelijk aanspraak kunnen maken. Niet altijd blijken werkgevers de aanvullende sociale bijdrage te hebben gestort waarmee dit aanvullende journalistenpensioen wordt gefinancierd.

Op de loonfiche en op mypension.be kan een en ander makkelijk worden nagegaan. Blijf de werkgever in gebreke, dan dringt een regularisering zich op. De VVJ kan daarbij helpen.

PERSVRIJHEID

Meldpunt voor agressie tegen journalisten

De absolute basisvoorwaarde voor persvrijheid is een klimaat van fysieke en psychische vrijheid, dat journalisten toelaat in alle onafhankelijkheid hun rol van nieuwsaanbieder te vervullen. Meer dan vroeger evenwel ervaren journalisten een **verruwing van de omgangsvormen** jegens hen. Er is sprake van toenemende agressie, afkomstig van burgers maar ook beleidsverantwoordelijken. Meer en meer is sprake van een zeker anti-journalistiek klimaat.

Mediakritiek moet er zijn en is van alle tijden. De VVJ gelooft meer dan ooit in vrije, maar tegelijk verantwoordelijke journalistiek. Die verantwoordelijkheid vullen we onder meer in via de Code en de Raad voor de Journalistiek (www.rvdj.be). Maar mediakritiek moet inhoudelijk gestaafd en beschaafd zijn, zonder aantasting van de persoonlijke integriteit van een journalist. Precies op dit punt evolueren de zaken negatief.

De agressie is voornamelijk hoofdzakelijk verbaal. De sociale media fungeren als belangrijk platform voor deze verbale agressie, die vaak anoniem is en door bots en trolls wordt versterkt. Maar ook op straat krijgen journalisten tegenwoordig vaak beledigingen en scheldpartijen te verwerken. Tegenover vrouwelijke journalisten zijn de aanvallen vaak extra hard, met name wanneer ze een seksistisch karakter krijgen. Verbale agressie kan omslaan in fysieke agressie of het dreigen daarmee. Journalisten melden dat ze tijdens hun werk worden geduwd of omvergetrokken. Sommigen zijn recentelijk bespuugd. Een bijzondere categorie hier vormt de fysieke belaging vanwege politieagenten, die een journalist soms met fysiek geweld beletten om zijn werk te doen.

De gevolgen van dergelijk fysiek en verbaal geweld zijn nefast. Journalisten die worden aangevallen of geïntimideerd, dreigen – nog los van de negatieve gevolgen voor hun persoon – het slachtoffer te worden van een *chilling effect*, wat een hypotheek legt op hun berichtgeving. De groeiende agressie tegenover journalisten bedreigt met andere woorden de vrije informatiestroom, die zo noodzakelijk is voor ware democratie. De Internationale Federatie van Journalisten (IFJ) signaleert een toenemend aantal journalisten, vaak vrouwen, die onder druk van agressie en intimidatie hun job verlaten.

Om deze redenen richt de VVJ een specifiek **Meldpunt** in voor agressie tegenover journalisten in Vlaanderen. Hiermee willen we een versnelling hoger schakelen in de aanpak van het probleem.

Met het Meldpunt beogen we een goede registratie en monitoring van de agressie-incidenten tegenover journalisten. Zo mogelijk wordt er onmiddellijk gereageerd, in de vorm van een klacht bij de agressor en eis tot compensatie, eventueel ook een gerechtelijke klacht, doorrapportering aan internationale instanties en desgevallend een publieke mededeling. In een bijlage bij dit activiteitenrapport gaat een eerste overzicht van de 15 meldingen na een klein jaar.

Ook in het **buitenland** zijn journalisten vaak het doelwit of slachtoffer van agressie. Aan de overheid komt het dan toe de gepaste bijstand te verlenen. Een nieuwe wet bepaalt evenwel uitdrukkelijk dat België niét langer **consulaire hulp** biedt aan personen die zich vrijwillig naar onveilige gebieden begeven. Zo geformuleerd, vallen ook buitenlandjournalisten onder de bepaling. Reden waarom de VVJ/AVBB samen met enkele humanitaire organisaties naar het Grondwettelijk Hof trok teneinde de vernietiging van de regeling te verkrijgen.

Veeleisende nieuwsbronnen

Al langer klagen journalisten over de toenemende druk die ze ervaren van personen of instanties over wie ze berichten of die hen informatie bezorgen. Er is sprake van ongepaste embargo's of informatiestops, interviewees die terugkomen op gedane uitspraken of gemaakte afspraken, het schrappen van journalisten die te kritisch zouden zijn, het boycotten van fotografen... Meer dan eens spelen woordvoerders of communicatieprofessionals bij dit alles een nefaste rol.

Via *De Journalist* is opnieuw gesensibiliseerd over een en ander, met de uitdrukkelijke oproep om niet zomaar in te gaan op richtlijnen van nieuwsbronnen of nieuwssubjecten. Beperkingen op de vrije informatiestroom moeten verantwoord en evenwichtig zijn. En wie ter zake aanspraken maakt, moet daar vooraf en transparant met de journalist overleggen. Alleen op die manier gemaakte afspraken worden door de journalist gehonoreerd.

De VVJ is in dit kader ook haar medewerking blijven verlenen aan de verkiezing van de **Woordvoerders van het Jaar**, een jaarlijks initiatief van de organisatie Nacht van de Woordvoerder. Nogal wat journalisten vragen weliswaar om in het verlengde hiervan ook wat te focussen op notoire slechte woordvoerders, die nu eenmaal evenzeer deel uitmaken van de dagelijkse ervaringswereld van de Vlaamse journalist.

Openbaarheid van bestuur

Een sector die bij uitstek toegankelijk moet zijn voor de pers en bij uitbreiding het publiek, is de politiek. Toch loopt het hier soms mank, zoals bleek toen de federale **Kamer van Volksvertegenwoordigers** het met name de omroepen knap lastig maakte om hun werk behoorlijk te doen. Een interventie van de omroepen en de VVJ bij de Kamervoorzitter noopte die laatste tot een engagement om het beter te doen.

Ook de **Europese instellingen** in Brussel kregen geen schoonheidsprijs voor persvriendelijkheid toen ze alle journalisten die Europa willen volgen gingen verplichten om een veiligheidsscreening te ondergaan waarvoor de journalist dan zelf 50 euro moest ophoesten. Zo'n screening is tot daaraan toe, maar een journalist laten betalen om zijn werk te kunnen doen is een brug te ver. Gecoördineerd protest van de VVJ/AVBB en API (de vereniging van buitenlandse journalisten in België) bracht de Nationale Veiligheidsoverheid (NVO), die verantwoordelijk is voor de screenings, uiteindelijk op andere gedachten.

Hopen maatschappelijk relevante informatie liggen besloten in de documentatiebestanden en archieven van **overheidsadministraties**, en precies daarom voerde de (grond)wetgever een principiële openbaarheid van bestuur in. Alleen lopen ook op dit vlak journalisten al te vaak een blauwtje. Gemeenten of ambtenaren blijken om te beginnen vaak onvoldoende te weten welke verplichtingen de openbaarheid van bestuur voor hen impliceert. Verder schermen bestuursoverheden nogal makkelijk met argumenten als 'openbare orde', 'economische belangen' of stomweg 'geen tijd' om bestuursinformatie aan de journalist te onthouden. In enkele gevallen is er sprake van ronduit slechte wil.

De VVJ peilde in 2019 naar de praktijken en noden van Vlaamse journalisten inzake de toegang tot bestuursdocumenten. Een groot pijnpunt bleek het gebrek aan kennis van de mogelijkheden – reden waarom de VVJ in het kader van MediAcademie een infosessie over openbaarheid van bestuur organiseerde. Een andere struikelsteen is de onwil van al te veel politici of ambtenaren om de gepaste informatie ter beschikking te stellen. Om die reden besliste de VVJ om waar nodig journalisten die verzet willen aantekenen tegen weigeringen nog meer te ondersteunen, als het moet in de vorm van advocatenbijstand. Met stip ijvert de VVJ ook voor een harmonisering van de talrijke openbaarheidsregelingen geldend in ons land, en de invoering van een volwaardig beroep na weigering van het openbaarheidsverzoek.

Intussen broedde de federale regering op een wet die **staatsgeheimen** – informatie dus die de veiligheid van de samenleving raakt – beter moet beschermen. Het wetsontwerp dreef daartoe de straffen op het lekken van staatsgeheimen gevoelig op. De aanvankelijke formulering was evenwel dermate breed opgevat dat justitie er ook wel eens journalisten kon onder gaan vatten. Na interventie van de VVJ/AVBB beloofde toenmalig federaal minister Didier Reynders (MR) dat de tekst zou worden aangepast: media en journalisten zullen worden uitgesloten van het toepassingsgebied van de strengere bestraffing.

Justitie en politie

Het **Openbaar Ministerie** vaardigde in 2019 een nieuwe circulaire uit over zijn verhouding met de pers. Volgens het OM zelf ging het om weinig meer dan een codificatie van bestaande praktijken, maar enkele zeer ongelukkige formuleringen noopten de VVJ/AVBB toch tot grote waakzaamheid. Zo

staat in de omzendbrief dat journalisten voor reportages over justitie vooraf een akkoord moeten ondertekenen waarin ze ook revisie van hun werk en zelfs 'censuur' (*sic*) vanwege justitie toelaten. Overleg met procureur-generaal Christian De Valkeneer, de voorzitter van het College van Procureurs-generaal, leerde dat het allemaal zo ruim niet was bedoeld. Geviseerd worden enkel grote reportages, waarbij bijvoorbeeld een bepaalde magistraat gedurende lange tijd wordt gevolgd.

De VVJ/AVBB drong er bij het College van het OM op aan om de circulaire in die zin te herschrijven. Procureur-generaal De Valkeneer beloofde in elk geval een interpretatieve nota te schrijven bij de tekst. Intussen vraagt de VVJ/AVBB aan gerechtsjournalisten om eventuele verwickelingen met parketten aan haar te melden.

Een slechte ontwikkeling voor gerechtsjournalisten is een nieuwe strafbepaling die minister van Justitie Koen Geens (CD&V) in alle stilte met zijn grote Potpourri-wet door het parlement sleurde vlak voor de verkiezingen van mei 2019. Tot dan bepaalde de wet dat wie misbruik maakt van de **inzage in een strafdossier** van een onderzoeksrechter, daarvoor kan worden gestraft. Dat wordt nu uitgebreid tot misbruik van inzage in élk strafdossier, ook dat van een parket. Het punt is dat justitie soms ook journalisten meesleurt in het bad, door hen te betichten van *medeplichtigheid aan* het misbruik van inzage. Op dit ogenblik heeft VRT-journalist Bart Aerts een correctioneel proces hiervoor aan de broek, nadat hij volgens justitie iets te uitvoerig over de fameuze Kasteelmoordzaak had bericht. De VVJ steunt de journalist voluit. Een veroordeling zou een bijzonder zware hypotheek leggen op elke gerechtsverslaggeving over strafrechtelijke onderzoeken (althans buiten de officiële communicatie van parketwoordvoerders om).

Niet enkel justitie maar ook **politie** maakt het journalisten soms te lastig om gewoon hun job te doen. Enkele keren moest de VVJ politiediensten in 2019 herinneren aan de betekenis van een officiële perskaart, die als *laisser-aller* ten overstaan van de overheid fungeert. Ergerlijk waren de gevallen waarin politieambtenaren beeldjournalisten dwongen om gemaakte foto's of videobeelden te wissen. Juridisch staat het intussen onomstotelijk vast dat de politie dat recht níet heeft – wat niet belet dat de beeldjournalist en diens redacties zelf altijd de oefening maken om beelden al dan niet te publiceren of uit te zenden. Naar aanleiding van enkele incidenten verkreeg de VVJ/AVBB dat deze kwestie door de politiediensten intern zou worden opgenomen met het oog op een groter respect voor de journalistieke vrijheid van informatiegaring.

Naar een wijziging van de Grondwet ?

Voorafgaand aan de verkiezingen van mei keurden het parlement en de regering nog net een *Verklaring tot herziening van de Grondwet* goed, die tijdens de nieuwe legislatuur onder meer een wijziging van de artikelen over de persvrijheid mogelijk maakt. Het gaat vooreerst om artikel 25 GW, dat het **principe van de persvrijheid** bezegelt. De voornaamste bedoeling van de 'preconstituante' is om deze bepaling uit te breiden van de klassieke pers naar modernere media zoals omroepen en internet. Maar artikel 25 bevat ook het principiële verbod van voorafgaande overheidsensuur, en dus is het uitkijken dat ook daar niet aan wordt gesleuteld. Ook artikel 150 GW is voor herziening vatbaar verklaard, en dat is de basis voor het hof van assisen, dat behalve voor misdaden ook voor **persmisdrijven** bevoegd is gemaakt. Nogal wat stemmen in de politieke en gerechtelijke wereld pleiten voor de afschaffing van assisen, en dat zou ook voor journalisten inhouden dat ze voortaan door een gewone correctionele rechtbank worden berecht voor vermeende laster of eerroof. Of: een serieuze verzwaring van hun strafrechtelijke aansprakelijkheid, met aanzienlijke risico's op repressie en intimidatie.

Eind 2019 organiseerde de Senaat alvast een colloquium over de mogelijke wijziging van het grondwettelijke regime van de persvrijheid. De AVBB/VVJ was daarop uitgenodigd, en kon dan ook

haar visie ter zake ontplooiën. De VVJ pleitte in dat verband voor het behoud van alle waarborgen inzake persvrijheid – althans voor journalisten en nieuwsmedia die ook professionele en deontologische verantwoordelijkheid opnemen. Ook voor het behoud van het hof van assisen voor de berechting van persdelicten werd een lans gebroken. Het alternatief is namelijk dat journalisten veel meer zouden worden vervolgd en geïntimideerd, zoals de praktijken van *SLAPP* (*strategic lawsuits against public participation*) in de VS en in toenemende mate ook in Europa aantonen.

Aangeklaagd

De VVJ verleende zoals voorheen advies en bijstand aan alle journalisten (leden VVJ) die met gerechtelijke problemen te kampen kregen.

Een opvallende zaak in 2019 was een vordering tot uitzendverbod tegen het **VTM**-programma *Cold Case*, dat een niet tot op het bot uitgeplozen moordzaak uit 1996 in herinnering bracht. Het uitzendverbod werd in kort geding en op eenzijdig verzoekschrift gevorderd door het Antwerpse parket, dat verantwoordelijk is voor dat onderzoek. De VVJ steunde VTM in haar verzet. De rechter in Brussel ging uiteindelijk niet op het verzoek tot uitzendverbod in, wat op zich positief is. Een negatieve kanttekening hierbij is dat de rechter de mogelijkheid tot preventieve overheidsensuur in theorie toch mogelijk acht in andere gevallen.

Tegen **Apache** liep een schadeclaim vanwege een Luiks bedrijf, het pensioenfonds Ogeo Fund. Dat was vermeld in de berichtgeving van Apache over vastgoedmalversaties in Antwerpen. De vordering tot schadevergoeding beliep 500.000 euro. In de loop van het jaar bleek de eisende partij wel in de zaak te berusten, maar het intimiderende effect ervan was daarmee niet weg.

Ook twee auteurs verbonden aan **SKEPP**, organisatie die strijdt tegen pseudo-wetenschap en fake nieuws, kregen een zware schadeclaim van 400.000 euro in de bus. In hun geval nam een zelfverklaarde HR-goeroe het niet dat zijn bedrieglijke en manipulatieve HR-technieken aan de kaak werden gesteld. De rechtbank ging niet op de vordering in. De twee SKEPP-medewerkers kregen logistieke en juridische steun van de VVJ.

Twee gespecialiseerde **tabaksmagazines**, *El Gusto* en *AromaG*, kregen boudweg te horen dat ze moesten stoppen met verschijnen. Volgens de FOD Volksgezondheid waren hun advertenties voor en zelfs hun berichtgeving over sigaren en verwante rookartikelen strijdig met de wetgeving op tabaksreclame. In een geval (*El Gusto*) gaf de uitgever zich gewonnen; in het andere geval (*AromaG*) wordt nog naar een uitweg gezocht.

Tot eind 2019 bood de VVJ aan haar leden een uiterst voordelige **groepsverzekering** voor beroepsaansprakelijkheid en de bijhorende rechtsbijstand aan. Een premie van 250 euro leverde bij verzekeraar Generali een ruime dekking op voor schadeclaims en advocatenkosten. Maar door een gebrekkige rentabiliteit zag Generali zich verplicht de verzekering op te zeggen. De VVJ/AVBB ging onmiddellijk op zoek naar een alternatief, maar vond dit tot nader order niet.

Om journalisten op de risico's inzake beroepsaansprakelijkheid te wijzen, organiseerde de VVJ in het kader van de MediAcademie nog een **infosessie** over actuele knelpunten ter zake.

Ledenbestand stijgt weer, maar kerncategorieën achteruit

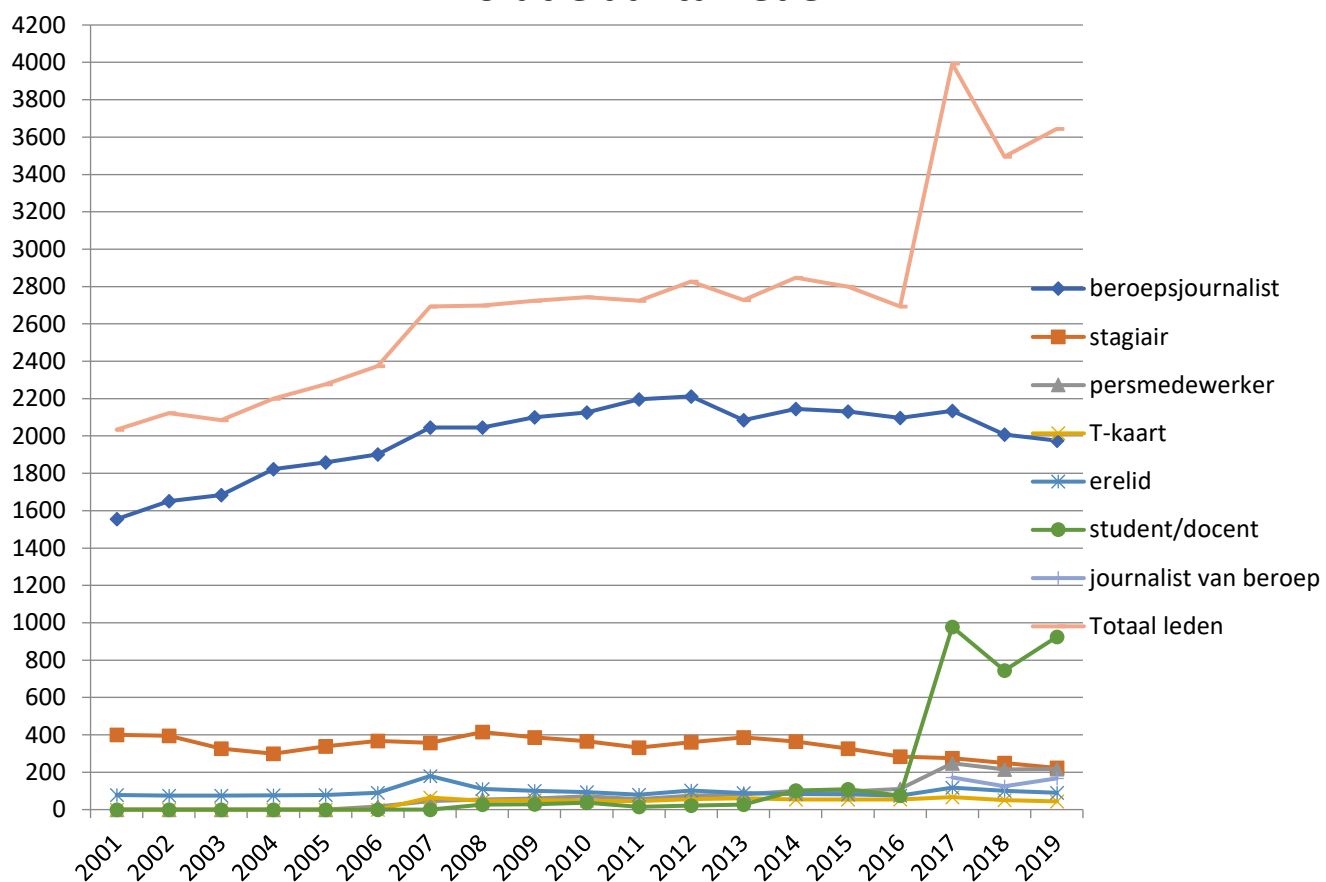
Een oppervlakkige blik op de evolutie van het VVJ-ledenbestand doet uitschijnen dat het VVJ-ledenbestand de voorbije drie jaar fors is gestegen. Die stijging is weliswaar het gevolg van twee nieuwe groepen die de VVJ tot het lidmaatschap heeft toegelaten: professionele journalisten die werken voor vakpers en studenten en docenten in journalistiek. Vooral die laatste groep stuwt het ledenbestand omhoog, zij het zonder dat daarmee de financiële inkomsten stijgen, want aan studenten journalistiek wordt een minimale bijdrage gevraagd die enkel de basiskosten van het lidmaatschap (lidkaart, verzendingskosten...) dekt.

Belangrijker is de evolutie van de aantallen **beroepsjournalisten en stagiairs-beroepsjournalisten** die aansluiten bij de VVJ. Voor beide categorieën is een **structurele daling** waar te nemen. Die strookt deels met de hoger vastgestelde negatieve evolutie met betrekking tot nieuwe instromers in de journalistiek.

Wat erkende beroepsjournalisten betreft, beperken sommigen zich tot het betalen van een louter kostendekkende vergoeding aan de VVJ voor hun erkenning, en dus niet het eigenlijke lidgeld. De VVJ kan een beroepsjournalist nu eenmaal niet verplichten om lid te worden, ook al is ze wel wettelijk gemachtigd om diens erkenning te regelen. De redenen voor erkende beroepsjournalisten om niet aan te sluiten als VVJ lid zijn divers: sommigen (vooral freelancers) vinden de bijdrage van 125 euro per jaar oprecht te duur, sommigen opteren voor aansluiting bij een vakbond, in het geval van koppels beperkt zich soms een iemand tot het lidmaatschap, anderen dan weer weigeren zich om principiële redenen niet bij een vereniging aan te sluiten. In dit laatste geval moet worden opgemerkt dat het niet-lidmaatschap weinig consequent is, aangezien de journalist als erkende beroepsjournalist wel maximaal profijt haalt uit de inspanningen die precies de VVJ als vereniging hiervoor levert. De VVJ zal zich verder inspannen om alle beroepsjournalisten te overtuigen van het belang van volwaardig VVJ-lidmaatschap.

Evolutie aantal leden

Leden	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
beroepsjournalist	1555	1652	1683	1823	1859	1901	2045	2046	2100	2126	2196	2212	2085	2144	2131	2096	2135	2008	1976
stagiair	400	396	327	299	339	367	358	415	386	366	332	361	386	364	326	283	276	250	223
persmedewerker	0	0	0	0	0	17	46	54	59	71	56	74	81	100	97	111	248	216	217
T-kaart	0	0	0	0	0	0	65	48	50	48	46	56	61	54	55	55	67	51	44
erelid	79	75	75	77	79	90	180	110	101	94	80	103	88	83	81	75	117	100	91
student/docent	0	0	0	0	0	0	0	26	28	37	14	21	26	103	109	74	978	745	925
journalist van beroep																	172	125	168
Totaal leden	2034	2123	2085	2199	2277	2375	2694	2699	2724	2742	2724	2827	2727	2848	2799	2694	3993	3495	3644

Nieuw VVJ-bestuur

Op de algemene ledenvergadering van februari 2019 werd een nieuwe raad van bestuur verkozen voor zowel de VVJ als de federale AVBB. Kris Van Haver (*De Tijd*) is opnieuw tot voorzitter verkozen, Monica Moritz (freelance) tot ondervoorzitter en Jan Nagels (Belga) is de nieuwe secretaris-penningmeester. De nieuwe 21-koppige raad van bestuur van de VVJ omvat zeven nieuwe bestuursleden in vergelijking met de vorige samenstelling. Het VVJ-bestuur komt maandelijks bijeen op een woensdagavond.

Bij de **federale AVBB** blijft Kris Van Haver co-voorzitter, nu samen met Gérard Gaudin (Belga). Het AVBB-bestuur omvat zeven VVJ-bestuursleden en even veel AJP-bestuurders. Het AVBB-bestuur komt tweemaandelijks bijeen.

Werkgroepen en structurele participaties

- De VVJ participeerde via haar gemandateerden in de Erkenningscommissie voor Beroepsjournalisten (www.cebj.be). Zoals wettelijk bepaald is de VVJ ook verantwoordelijk voor de administratieve implementatie en opvolging van de erkenningen van beroepsjournalisten.
- De VVJ participeerde via haar gemandateerden in de Raad voor de Journalistiek (www.rvdj.be). De VVJ stelde ook opnieuw *De Journalist* ter beschikking voor publicatie van de uitspraken van de Raad en zorgde mee voor de verspreiding van de herwerkte deontologische Code van de RvdJ.
- De (nieuwe) Werkgroep Freelancers kwam twee keer bijeen.
- De redactieraad van *De Journalist* kwam zes keer bijeen.
- De VVJ kwam een keer samen met het Mediaplatform, het overlegplatform met vakbondsvertegenwoordigers actief in de mediasector.
- De VVJ participeerde opnieuw in de Adviesraad MediAcademie (inmiddels opgedoekt).
- De VVJ participeerde in de adviesraad van het Vlaams Journalistiek Fonds (inmiddels opgedoekt).
- De VVJ/AVBB participeerde in de werking van de EFJ (Europese Federatie van Journalisten), IFJ (Internationale Federatie van Journalisten) en werkgroepen in de schoot van de EFJ, meer bepaald de WG Freelancers, de WG Auteursrechten en de Juridische Expertengroep.
- De VVJ/AVBB participeert nu ook in een Stichting die de ontbonden VJPP-AJPP, vereniging van vakpersjournalisten, heeft opgericht om haar pand te beheren.
- De opleidingen journalistiek in Vlaanderen via adviesraden en (gast)colleges
- De Vlaamse Expertendatabank
- De SARC

Evenementen

- 26 maart: filmevent 'Another day of life' in cinema Palace, Brussel
- 5 april: voorstelling rapport 'Profiel van de Belgische journalist' (i.s.m. UGent, ULB en de Universiteit de Mons)
- 20 september: deelname aan het Festival van de Jonge Journalist, Muntpunt Brussel

- 7 november: infosessie 'Openbaarheid van bestuur' (in het kader van MediAcademie)
- 21 november: infosessie 'Beroepsaansprakelijkheid' (in het kader van MediAcademie)
- 21 november: debat 'Journalisten en hun publiek' in De Markten, Brussel
- 19 december: debat 'Journalisten en hun bazen' bij DPG Media, Antwerpen
- 23 januari 2020: debat 'Journalisten en politiek' in het Vlaams Parlement, Brussel

Communicatie

- ✓ De VVJ publiceerde in 2019 zes edities van haar vakblad *De Journalist*.
- ✓ Ook via de website www.journalist.be wordt actief nieuws over journalistiek, media en communicatie gedeeld. Deze website heeft ook een groot documentair karakter, net zoals www.journalistenloket.be, dat als een digitaal *Vademecum voor journalisten* fungeert.
- ✓ In 2019 lanceerde de VVJ een tweemaandelijks digitale nieuwsbrief, die complementair met het gedrukte magazine de aandacht wil vestigen op actuele topics.
- ✓ Voor specifieke mededelingen doet de VVJ een beroep op collectieve mailing aan de leden.
- ✓ Eind 2019 verscheen de *JournalistenAgenda 2020*, deze keer opgehangen aan het klimaatthema.
- ✓ In maart 2019 verscheen een geactualiseerde herdruk van het *Vademecum voor Freelance Journalisten*, later op het jaar aangevuld met de brochure *Praktijktarieven voor freelancejournalisten werkzaam in de Vlaamse nieuwsmedia*.
- ✓ Social media: Twitter en Facebook

Individuele service

Jaarlijks verleent het VVJ-secretariaat advies en bijstand aan honderden VVJ-leden. De bijstand kan de vorm aannemen van bemiddeling of gerechtelijke bijstand.

De voorbije drie jaar heeft de VVJ veel van haar kennis en expertise ook ter beschikking gesteld van het grote publiek via **Journalistenloket.be**. Dat is vooreerst een documentaire website met toegankelijke informatie over journalistiek en (nieuws)media. In het verlengde hiervan verleent het VVJ-secretariaat ook gratis eerstelijnsadvies aan burgers, studenten, aspirant-journalisten en dies meer. Via het loket biedt de VVJ ook sommige events aan het brede publiek aan.

Administratieve verplichtingen

- De VVJ moet, ingevolge de nieuwe vennootschapswetgeving, haar statuut wijzigen: van beroepsvereniging naar een vzw / beroepsunie. Idem voor de AVBB.
- De VVJ stelde zich in regel met de wettelijk verplichte UBO-registratie (een anti-witwasmaatregel), en meldde alle bestuursleden als theoretische begunstigden van het vermogen aan.
- De VVJ/AVBB blijft de gepaste inspanningen doen om haar databanken conform te houden aan de GDPR.
- De VVJ /AVBB meldde zich zoals wettelijk verplicht als beroeps- en belangenorganisatie aan bij het Lobbyregister van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Vlaamse Vereniging
van Journalisten

Meldpunt Agressie tegen Journalisten: een stand van zaken

Rapport 2019

Het VVJ-Meldpunt Agressie tegen Journalisten registreerde sinds zijn lancering, een klein jaar geleden, een vijftiental incidenten. Die gaan van verbaal geweld tot zware fysieke agressie. Niet alle meldingen zijn even zwaarwichtig, maar steeds gaat het om incidenten die de normale omgangsvormen met journalisten overschrijden. Mediakritiek móét kunnen, maar er zijn grenzen.

Beerschot supporters gaan zich te buiten (maart 2019)

Na een verloren match van hun club gaan voetbalsupporters van Beerschot zich te buiten aan verbale agressie tegenover een sportverslaggever. De teleurstelling van die mensen na die verloren match was begrijpelijk, aldus de journalist, maar hun uitlatingen aan zijn adres waren dat niet.

Ogeo Fund tegen Apache (maart 2019)

Het Luikse pensioenfonds Ogeo Fund vordert in maart 500.000 euro van Apache en het Franstalige magazine *Le Vif*, na nieuwe onthullingen over Antwerpse vastgoedmalversaties. De claim volgt kort nadat een eerdere vordering tegen de betrokken onderzoeksjournalisten ongegrond werd verklaard. Volgens de journalisten is er dan ook duidelijk sprake van intimidatie. Intussen is de nieuwe klacht wel een stille dood gestorven.

Concertnews.be: laster en censuur (maart 2019)

De onafhankelijke cultuursite Concertnews.be meldt dat ze het slachtoffer is van laster en *blacklisting* vanwege een platenfirma. Ook in een boek worden de site en zijn beheerder unfair bejegend. De VVJ maakte de klachten over aan de platenmaatschappij en de uitgever.

De 'arrogantie' van politieke woordvoerders (maart 2019)

Een VRT-journalist klaagt mee in naam van vele collega's de negatieve houding aan waarmee politieke woordvoerders journalisten bejegenen. Nu eens gaat het om compleet negeren, dan weer om nietszeggende communicatie en soms wordt een journalist zelfs regelrecht afgedreigd, met name wanneer die iets naar buiten wil brengen dat de politicus in een kwaad daglicht kan plaatsen. Die 'arrogantie van de macht' is even goed een vorm van agressie, aldus de betrokken journalisten. En dus zou het goed zijn dat de VVJ die zaken meer in kaart brengt en man en paard noemt.

Kamer van Volksvertegenwoordigers pest Wetstraatverslaggevers (maart 2019)

De vier grote omroepen van het land klagen de wijze aan waarop ze in de Kamer van Volksvertegenwoordigers soms worden behandeld. Hun werk wordt door Kamerverantwoordelijken meer dan eens onnodig moeilijk of onmogelijk gemaakt. Extra pijnlijk was dat oud-Kamervoorzitter Siegfried Bracke geen graten zag in de praktijken. De Wetstraatjournalisten hebben de zaak voor verder gesprek bij de Kamer aangekaart.

Belga-drone onder vuur in Hoei (april 2019)

Tijdens de wielervedstrijd Waalse Pijl op 24 april wordt een drone van het persagentschap Belga onder vuur genomen. Het toestel, bediend door een fotograaf van Belga, vloog over de muur van Hoei, een van de hellingen in de wielervoers. Een buurtbewoner bleek het daar moeilijk mee te hebben en beschikte blijkbaar over een vuurwapen.

Nieuw rechts vergrijpt zich aan Pano en andere kritische waarnemers (juni 2019)

In juni brengt de VRT verslag uit van bedreigingen en intimidatie vanwege de ultrarechtse organisatie Schild & Vrienden en verwanten. Vaak gebruikte technieken daarbij zijn het hacken van persoonlijke accounts, *doxing* (het openbaar maken van persoonlijke gegevens) en *raiden* (via gecoördineerde actie iemand reputatie ondermijnen).

Een van de doelwitten is Tim Verheyden, maker van een *Pano*-reportage over Schild & Vrienden in september 2018. Verheyden meldt dat hij sinds die uitzending regelmatig wordt uitgescholden en bedreigd. "Dat gaat van de obligate 'linkse rat' tot mensen die een vuist willen planten in mijn gezicht, met een baseball bat tegen mijn hoofd willen slaan of me dood wensen. De kans dat iemand ook daadwerkelijk tot actie overgaat is wellicht klein. Maar die voortdurende polarisering en intimidatie planten soms zaadjes in de hoofden van mensen die de boodschap wél letterlijk opnemen. Hoe dan ook voedt men zo de haat, creëert men een angstklimaat en ondermijnt men het vrije debat."

Proces tegen Hells Angels in Leuven (juni 2019)

Een verslaggever van *Het Nieuwsblad* en een collega van *Het Laatste Nieuws* krijgen het hard te verduren met enkele Hells Angels die voor de correctionele rechtbank in Leuven moeten verschijnen wegens drugscriminaliteit. Op het ogenblik dat de journalisten beelden willen maken, worden ze door bendeleden fors afgedreigd.

Politie dwingt cameraman tot het wissen van beelden (juli 2019)

Een cameraman van de Oost-Vlaamse regio-omroep AVS maakt beelden van een ongeval met respect voor de perimeter die de politie afbakende. Toch komt een agent de journalist opzoeken en dwingt hij

hem de beelden te wissen. Wat het incident extra pijnlijk maakt, is dat de politie niet het recht heeft om dit te doen – iets wat de politionele hiërarchie nadien op verzoek van de VVJ ook heeft erkend.

Lokale verslaggever geslagen en werkonbekwaam (augustus 2019)

Een lokale verslaggever van *Het Nieuwsblad* maakte in de zomer beeldopnames van een fikse brand in Merchtem, die een landbouwloods met honderd dieren trof. De landbouwer viel daarop de journalist aan en vernielde zijn fototoestel. De journalist geraakte gewond aan het hoofd en was enige tijd werkonbekwaam. Hij diende een klacht in bij de politie.

Vlaamse sportjournalistes over ongepaste intimiteiten en intimidatie (oktober 2019)

In oktober 2019 getuigen zes Vlaamse sportjournalistes op Studio Brussel over ongepaste intimiteiten, intimidatie en seksisme tijdens het werk. Die gaan uit van sportfiguren of hun entourage, een enkele keer ook van een mannelijke collega. Nogal wat mannen in de sportwereld blijken nog altijd de overtuiging toegedaan dat vrouwen niet geschikt zouden zijn voor sportverslaggeving. Met hun getuigenissen gaven de vrouwen alleszins een sterk signaal, dat ook politiek werd opgepikt. Overigens was voordien al werk gemaakt van een beter opvang van seksueel overschrijdend gedrag in de schoot van de Genderkamer van de Vlaamse Ombudsdienst.

Journalist van HLN brutaal weggejaagd door wegpollitie

Een journalist van Het Laatste Nieuws, die verslag wil uitbrengen over een verkeersongeval op de E40 ter hoogte van Aalst, wordt bij zijn werk tot drie keer toe brutaal weggejaagd door de lokale wegpollitie. De journalist legde nochtans zijn officiële perskaart voor. De VVJ tekende verzet aan bij de Federale Wegpolitie, die bij monde van hoofdcommissaris Ricour erkende dat beroepsjournalisten hun democratische rol moeten kunnen vervullen. De commissaris dringt er in een adem wel op aan dat de journalist zijn/haar perskaart bij heeft, zich meldt bij de aanwezige politie en de gewone verkeersregels respecteert.

Apache wordt bedreigd door Warriors of Odin Flanders (november 2019)

Op 18 november 2019 uit een duister genootschap met de naam Warriors of Odin Flanders onverholven bedreigingen aan het adres van nieuwssite Apache. *“Het was al even geleden, maar moest toch even delen dat nu de leden van rioolblad Apache onder de loep worden genomen”*, staat in een post op hun Facebookpagina. *“Eens zien hoe straf hun riooljournalistiek nu zal zijn... Deze keer zullen er geen struiken zijn om jullie te verstoppen !”*

Journalist Peter Verlinden geïntimideerd door Rwandese regime (november 2019)

Peter Verlinden, oud-VRT-journalist en Afrika-kenner, wordt intussen geruime tijd geïntimideerd door vertegenwoordigers van het regime-Kagame in Rwanda. In november 2019 bevestigde minister van Justitie Koen Geens (CD&V) dat Rwandese spionnen in ons land tegenstanders van de regering-Kagame het leven zuur maken. Peter Verlinden getuigt van ongepaste druk via zijn voormalige VRT-hiërarchie en de Raad voor de Journalistiek, en klaagt over trollen van het Rwandese regime die hem met een twitterbombardement monddood proberen te maken. De journalist diende naar aanleiding van een en ander klacht in bij het federale parket.

Apache gevolgd door privé-detectives (*december 2019*)

Eind 2019 deelt Apache mee dat journalisten verbonden aan de site in 2016 zijn geschaduw door privé-detectives in opdracht van de Antwerpse vastgoedpromotor Land Invest Group. Dat gebeurde na onthullingen over omstrede bouwdoosiers in de Scheldestad. Diverse bronnen bevestigen het verhaal. Samen met Apache dient de VVJ een klacht met burgerlijke partijstelling in voor schending van het journalistieke bronnengeheim en de persvrijheid, schending van de privacy (GDPR), belaging (zie ook andere manoeuvres tegen Apache) en overtreding van de wet op de privé-detectives. De VVJ meldt de zaak ook aan op het Platform voor de bescherming van journalisten van de Raad van Europa.
